

**ВРЪЗКАТА ЕЗИК-МЕДИИ-КУЛТУРА И НЕЙНАТА
ВЪЗМОЖНА КОНТЕКСТУАЛИЗАЦИЯ В
КУЛТУРНАТА ДИПЛОМАЦИЯ**

Поглед към някои българо-френски визии

ВИКТОРИЯ ЛЕКОВА

**THE LANGUAGE-MEDIA-CULTURE RELATIONSHIP
AND ITS POSSIBLE CONTEXTUALIZATION IN
CULTURAL DIPLOMACY**

A Look at Some Bulgarian-French Visions

VICTORIA LEKOVA

e-mail: victoria.lekova@phls.uni-sofia.bg

ORCID: 0009-0006-7264-6136

DOI: <https://doi.org/10.60060/MLg.2025.17.83-96>

Резюме: Текстът е разделен на две части: в първата е направен анализ на теоретичните разбирания за чуждия език като за специфична форма на влияние в културната дипломация. Във втората е разгледана една медия, която е част от българо-френската културна среда, и е представена като ресурс на културната дипломация. Връзката *език-култура* е силно изследвана в научната литература, но тук предложените виждания отразяват опит да се предприеме един по-необичаен подстъп към темата, изхождайки от разбирането, че езиковите пространства конструират различни действителности. А също и че езикът вае различни *картини за света*. Целта е да бъдат анализирани взаимовлияния през езика и медията във Франция чрез анализ на сп. „*Ревю Периодик*“ (за периода 1998-2010 г.).

Ключови думи: език; култура; влияние; езикова относителност

Abstract: The text is divided into two parts: the first discusses language as a specific form of influence and the second examines one case study of media that is part of the Bulgarian-French cultural environment and is presented as a resource of cultural diplomacy. The language-culture relationship has been heavily researched in the scholarly literature, but the views offered here reflect my attempt to take a more unusual approach to the topic, starting from the understanding that linguistic spaces construct different realities. And also, that language paints different pictures of the world. The aim is to analyze the interactions through language and media and to make a content analysis of the „*Revue Périodique*” journal (1998-2010).

Keywords: language; culture; influence; linguistic relativity

Част 1. Езикът като форма на влияние

Езиковите влияния принадлежат към културните сфери на влияние. Езикът отразява културата и се оформя от нея (Jiang, 2000, p. 328). Изхождайки от тази теза, изследователският въпрос в тази статия¹ е каква е пряката обусловеност на езика с културната дипломация, която по определение оперира на международен терен и в която участват множество актьори? Осветляването на въпроса и добавянето на разбиране към темата как езикът влияе върху други култури минава през преглед на фундаменталните разбирания за това какво всъщност е езикът.

По думите на Фердинанд дьо Сосюр „в живота на индивидите и на обществата езикът е фактор, по-важен от всеки друг“ (Сосюр, 1992, с. 39). На практика, навсякъде където се работи с текст, където се обменя информация или се извършва мисловна дейност, езикът е основен медиум за предаване на съобщенията помежду ни. Езикът ни дава възможност да ги възприемем и да анализираме тяхната важност и достоверност. Има *език* (знак), т.е. има *съобщение*. А където има *съобщение* (информация), има и *влияние* (кой говори, на кого говори, как се говори, по какъв начин, с каква цел и т.н.).

За да вникнем в същността на връзката *език-култура*, се връщам до един от създателите на философията на езика – Вилхелм фон Хумболт. Той е „сред първите учени, които обосновават идеята, че езикът отразява културата и характера на говорещите го индивиди и че към изучаването на езиците следва да се подхожда от историческа и антропологична гледна точка“ (Китова, 2014). Хумболт (1767 – 1835) постулира тезата, че националната култура и националният характер са отразени в езика и че „народният дух“ е съхранен в него.

Според Хумболт езиковата природа е *етнообразуваща* (по Илиева, 2016, с. 28) и радикалното при Хумболт е тъкмо това: в някакъв смисъл той заявява, че различни езици няма. Съществуват различни

¹ Статията включва части от дисертационен труд „Граници и възможности на културната дипломация: анализ на примери от българо-френските отношения. 1989-2010“, върху който авторката работи като редовен докторант към Философски факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

светоусещания, различни **картини за света**, в които проличават силуетите на различните етноси, по-точно казано на разните отношения на човешките общности към неезиковия свят. Трябва да си даваме сметка и за следната модалност: езиковото умение (моженето да говорим) не представлява езиково поведение (изборът какво и как говорим). Речта е форма на аудио озвучаването на невидимите ментални процеси.

Езиковото пространство безспорно може да бъде мислено като пространство, в което има процес. В този процес получават развитие линиите на националния дух и на националната история. Следователно, езикът е и съвсем пряк инструмент за репрезентация на народите в международното пространство. В подобна посока са търсенията на редица учени: парадигмата за *езиковата относителност* – производна представа на *Франц Боас* (антрополог и етнолингвист), *Едуард Сапир* (американски езиковед, антрополог и основоположник на структурната лингвистика) и *Бенджамин Уорф* (американски лингвист). В научната литература е известна *хипотезата на Сапир-Уорф* (или още „теория за езиковата относителност“²). Същността ѝ е, че начинът, по който възприемаме света, е отражение на езика, на който говорим и мислим.

Дефиниция за относителността на културата и езика дава и Сергей Герджиков:

„Културната относителност може да се изрази така: всяка култура се познава спрямо собствените си стандарти за смисъл. [...] Крос-културният опит е преход от една култура към друга, който в светлината на културната относителност е неравномерно, инертно-ускорително движение, балансиращо между различните културни полета.“ (Герджиков, 2006)

От горното твърдение е очевидно, че в езика се полага следният модус на влияние: той е граничната територия, на която се извършва преносът на чуждата култура. Той може да генерира смисъл, защото може да генерира описания за света. А през описанията за света на чужд език приемаме и комуникационните модели на съответната общност. През

² Това разбиране се среща формулирано по различен начин от различни автори: „теория“ или „хипотеза“ за езиковата/лингвистичната относителност, „хипотеза Сапир-Уорф“ и т.н.

изучаването например на френски език (норми, метафори, запаметяване на специфични изрази и т.н.), започваш да **словообразуваш**, оттам да **мислообразуваш** на френски, а като краен резултат и да **интерпретираш** действителността като французите. Ето в това е концентрирано влиянието: в унифицирането на кодовете, с които дешифрираме света, между *влиятелната* и *възприемащата* влиянието култура.

В какво тогава виждам връзката с културната дипломация и защо се впускам в това детайлно обговаряне на езиковите измерения? Защото словото и езиковият инструментариум са **маркиращи** дейтели: чрез тях проличават идентификационни нюанси, различни житейски концепти, също така няма процес на самоопределение без език. Достатъчно е да споменем автобиографичните разкази, специфичния език на различните общности, идеологическия език и т.н., за да илюстрираме тази връзка. Така както субкултурите си имат определен стил на обличане и се групират по музикални стилове, и това представлява *външна* проява не на друго, а на *вътрешните* убеждения, предпочитания и идеи (Георгиева, 2012, с. 145), по аналогичен начин свой език имат и обособените *езикови общности*, като този език е *външен* изразител на *вътрешния* свят на личността, изразител е и на колективната памет, тъй като общ език означава и обща история. Налагайки езика, ние налагаме и нашите идеи, поддържаме *общността* от/с идеи.

В случая с франкофонията, каква би била тази общност? Можем да изтъкнем свързаността на френския език с интелектуалната история, например. Самото понятие „интелектуалец“ също е с френски произход и се употребява за пръв път през 1898 г. на страниците на либералния вестник „*L'Aurore*”³ покрай Аферата „Драйфус“ от френския министър-председател Жорж Клемансо (Datta & Silvermann, 1998, p. 2). Но не само етимологичният план е важен. Една огромна част от интелектуалната продукция в културната история е създадена на френски език и представлява видимо *измерение* от взаимовлияния, в което литературни

³ Литературно-либерален ежедневник, излизал в Париж в периода 1897-1914. На първа страница на „*L'Aurore*” на 13 януари 1898 г. излиза прочутата статия (открито писмо) на Емил Зола „*J'accuse...*!” („Аз обвинявам!”) по повод случая, известен като Аферата „Драйфус“.

творби, философски парадигми, различни поколенчески концепти, поврати и революции в хода на идеите, са създавани от френски мислители (идентичност, произход, национална принадлежност) и на френски език (езиков инструмент, разпространение, дифузия).

След като поставяме въпроса по този начин, необходимо е също така да дефинираме, че **културната дипломация** включва организирането на инициативи около насърчаване на четенето, представяне на автори, превеждане на художествени творби на чужди езици и т.н. Културната дипломация е дълбоко навлязла и на международния литературен терен. Същевременно, институционалната културна дипломация сама по себе си ползва определен стил, етикет и философия на говорене. Впрочем не само при културните връзки, а при всяка друга сфера на дипломацията, бидейки сфера на практикуване на наднационални комуникации, включва дейности по съобразяване на типа събеседник и ориентиране в присъщите за него модели на мислене и говорене. С каква цел се прави това? С цел събеседникът да бъде *убеден* в дадена теза. В това число, като допустимо се приема активното ангажиране на интелектуалния и емоционалния потенциал на събеседника (или групата от събеседници), като преследвана цел е изграждането на **картина за света**, която изглежда привлекателна и изкусителна за него, но която е присъща на страната, от чието име говорещият се застъпва (например по време на дипломатически преговори, уговаряне на съвместна работа по международни алианси, проекти и т.н. – националните държави непрекъснато се борят за влияние на международната сцена). В един хиперсвързан свят нациите непрекъснато се съревновават, като едновременно с това се намират в режим на взаимозависимост и взаимосвързаност, и на усилена комуникация. На тази база можем още веднъж да разграничим *езиковото умение* (моженето да говорим) от *езиковото поведение* (какво и как говорим). Влиянието е резултат от определено езиково поведение. А езиковото поведение е и част от идентичността на всеки човек (група, общност, etc.). Означава ли това, че битката за влияние може да бъде културологично промислена и като съвременно съревнование между идентичности?

Езиковото влияние е културно и политическо влияние. То освен че попада в арсенала на меката власт на дадена страна, представлява и форма на нематериално влияние. Част е от невидимите промени в социалния свят и влияе в дългосрочен план. Добавям още една обяснителна бележка към избора ми да се вгледам там, където езикът и културата имат обща равнина: това са пространства на човешкия опит, в които можем да наблюдаваме увлечението по формата, но също така и по смисъла, и да разсъждаваме върху тях в различните им изражения на съществуване.

Част 2. Медиите като ресурс на културната дипломация

При обговарянето на специфичната връзка *медии-език* и нейната роля в периода на преход, анализаторите извеждат напред констатацията, че медийните езици „активно участват в дискурсивното конструиране на реалността на прехода“ (Спасов, 2000, 41). Изхождайки от същото авторово разбиране, че медийната среда характеризира в голяма степен новата публичност в периода на политически промени след 1990 г., се вглеждаме в съдържанието на една културна медия, която удържа културния диалог между България и Франция, и която е активен участник в уплътняването на двустранните отношения от края на 90-те години на миналия век.

Връзката *медии-култура*, която сама по себе си е достатъчно важен обект за предприемането на отделно по-широко изследване върху медиите като фактор в света на културната дипломация, е същностна постановка, върху която си струва да се концентрираме. Разгледаният по-долу случай е пример за производство на българо-френски контекст, който представя двустранния културен диалог и е съсредоточен около онова, което френската мисъл нарича „дипломация на влиянието“ (*diplomatie d'influence*). Около всяка медия се създава естествен кръг от автори, които гравитират около нейния идеен център и изграждат същинския ѝ дискурсивен обхват, но и които в същото време непрестанно го разширяват, бидейки самите те част от хетерогенния културен фон. Как става това? През езика, с който говорят на обществото, чрез техните лични

житейски биографии, които са част от посланието, позиции, публични акции, участие в културния живот или политически ангажираности. В този смисъл, „гласът“ на медията е функция от средата, която отразява, но и неин демиург, защото очертава специфична културна парадигма и създава микросвят, събиращ в себе си определен тип послания, възгледи и гледни точки. „Гласът“ на медията прекодира света, за който говори. Медийната картина и изобщо съдържанието, което дадена медия произвежда, може да бъде осмислено и през второ ниво, което не се отнася само към характера, облика, ролята и мисията на медията, но реферира към създаването на отделни езикови картини.

Това е перспективата: как от специфичната езикова картина, която дадена медия „рисува“ за своите читатели, може да се конструира образ за разпространяване. „Ревю Периодик“ е промислен именно в тази тълкувателна плоскост: като терен на културната дипломация, където български и френски културни идентичности и национални образи са в обращение.

„Revue Periodique” – българско списание, излизащо във Франция на френски език

Списание „Revue Periodique France-Bulgarie” („Ревю Периодик”), издавано от 1998 г. от Българо-Френския Институт („L’Institut Franco-Bulgare”), с главен редактор Юлия Кръстева и директор Тончо Карабулков (български емигрант във Франция), е един от българо-френските вектори, концентриращи взаимовлияние през езика и медиите. Предложеният тук преглед на течението на списанието обхваща периода 1998 – 2010 г., като изборът е обвързан от две подбуди: първо, вглеждането в тези хронологични граници ни позволява да видим какво е било съдържанието на медията в първите й години и какви са темите, които намират излаз към външна (френска) публика. Този ракурс ни снабдява с редакционната визия на Юлия Кръстева относно това кои тематични акценти от българския културен и обществено-политически живот си струва да бъдат представени пред френската публика, а и впоследствие да останат като

„пресети“ в ситото на анализите на списанието, тъй като подобни масиви естествено метаморфозират в хранилища за културна памет и/или спомагат за по-късната реконструкция на литературни и журналистически кръгове около една обща идея. Те показват (и запазват) състоянието на моментната културна ситуация и са медийни „уловители“ на духа на времето.

От друга страна, поставеният фокус върху това десетилетие е обоснован и от следния темпорален репер: 2007 г., когато България се присъединява към Европейския съюз. Съществуват текстове как страната се подготвя за влизането си в „голямата европейска фамилия“ (вж. *Revue Périodique* № 8, април 2000 г.; № 32 от април 2006 г. и № 33 от октомври 2006 г.), и как това размества обществените пластове и пренастройва бъдещите перспективи. Така насоченият поглед ни дава възможност да усложним мисленето върху българо-френските динамики от периода (преди и след вододелния исторически момент), тъй като ни снабдява с конкретни щрихи от наднационалния диалог на медиен терен. По този начин стават видими тенденциите в конструирането и промяната на българския образ – и то изваян през гласа на една от централните фигури в интелектуалния живот по оста България-Франция – Юлия Кръстева. Традиционно, почти във всички начални броеве на списанието, има отпечатан текст от нея (есе, научна статия или наблюдение), като това присъствие има *рамкиращ* характер. Пример за такъв (само)рефлексивен текст, върху който би могла да разсъждава аудитория и от български, и френски произход, е „*Има ли щастливи чужденци?*“ (вж. *Revue Périodique* № 8, април 2000 г.; № 32 от април 2006 г. и № 33 от октомври 2006 г.).

От анализа на съдържанието е видима логиката на списване на изданието: помествана е уводна статия („*éditorial*”) в началото на всеки брой, която цели да ангажира аудиторията и да предизвика размисъл върху по-машабни дебати на европейски фон и да „отгледа“ гражданско общество, което разсъждава критично върху цивилизационните избори, пред които е изправено. Това са, но не само: рефлексивни текстове като „*Un monde de plus en plus vulnérable*” (прев. „*Все по-уязвим свят*“), „*Une transition qui n'en finit pas*” (прев. „*Преход, който никога не свършва*“,

публикуван 13 години след смяната на режима в комунистическа България) (вж *Revue Périodique* № 20, април 2003 г.), „*Naissance de la société civile bulgare*” (прев. „*Раждането на българското гражданско общество*“) (вж *Revue Périodique* № 36, април 2007 г.), „*Les intellectuels bulgares et la résistance anticomuniste*” (прев. „*Българските интелектуалци и антикомунистическата съпротива*“) (*Revue Périodique* № 41, май 2008 г.), „*La Bulgarie dans la crise*” (прев. „*България в криза*“), „*La mondialisation – une menace pour l’humanité?*“ (прев. „*Глобализацията – заплаха за човечеството?*“ (вж *Revue Périodique* № 47, май 2009 г.) и др.

Изданието цели да представи на французите съвременния живот на българите. Печатат се стихове, разкази, интервюта със съвременни български автори (напр. с Ружа Лазарова – българска и френска писателка и журналистка), режисьори (напр. с Иван Добчев) и художници (напр. с Елена и Божидар Хаджистоянови). Предоставя се информация за културни събития, препоръчват се книги от различни епохи (както новоиздадени, така и класически заглавия), които заслужават вниманието на френскоезичния читател (от областите археология, история на изкуството, история на тракийското изкуство и т.н.). Освен поезия и проза на Георги Борисов, Кирил Кадийски, Георги Рупчев, Ерик Караилиев, Георги Господинов, Стоян Тодоров, Христо Фотев, Добри Жотев, Константин Константинов, Николай Кънчев, Палми Ранчев, Емилия Дворянова и др. се публикуват и преводи на художествени произведения (напр. от Мари Врина-Николов, която впоследствие се превръща в най-активния преводач от български на френски език, с множество награди и отличия – доктор хонорис кауза на СУ „Св. Климент Охридски“ за изключителни заслуги към българистиката, носител на френската награда „Маларме“ и др.). В броевете са включени също така разговори около актуалния политически пейзаж. Например: интервюта със Стефан Тафров, който към 2000 г. е посланик на България във Франция (вж *Revue Périodique* № 7, фев. 2000 г.), с Жельо Желев (вж. *Revue Périodique* № 4, март 1999 г.), Тодор Кавалджиев (като вицепрезидент) (вж. *Revue Périodique* № 6, дек. 1999 г.), представя се дейността на проф. Минко Балкански и „*L’Institut des Hautes Études*“ (прев. „*Институт за изследвания в областта на културата*“),

науката и технологиите в България, Париж“). През медията добиват популярност активностите и на френско-българските асоциации, ангажирани с поддържането на българската духовност зад граница, на Българския културен център в Париж, на неделното училище; друг компонент е например дейността на Асоциация „Филомузи“, с творчески директор Шантал Стилиани – свързана с България концертираща пианистка, която подава ръка на множество млади български изпълнители и се ангажира с тяхното развитие; Асоциация „Прованс-България“; Алианс „Франция-България“ и др.

Политическото (като битие и актуалност) е видяно и през академични прочити – като това на Франсоа Фризон-Рош (изследовател от CNRS⁴ и CERSA⁵, и юридически съветник на президента Ж. Желев в периода 1992-1996 г.), дава се и редакционен анализ върху изборни резултати, проведени в страната и мн. др.

Тоест, в „тъканта“ на изданието се вписват непосредствено едно до друго и маргиналният статус на българското ежедневие (напр. рубрика „*Problèmes du jour*“ – прев. „проблеми на деня“), и посланията, идващи от изкуството и културата, които традиционно са вгледани в хоризонти отвъд ежедневието. Този калейдоскопичен корпус от текстове предоставя на читателя наситено общуване с българската реалност, и също така показва орбитите на влияние около медията през нейните автори и участници.

Отделено е място на историческа рубрика, в която се представят портрети на забележителни исторически фигури и тяхното дело, както и историята на различни български топоси (напр. градове със стара история като Пловдив, Бургас; местността „Парк Странджа“, свещеният град Перперикон, Рилският и Бачковският манастири и др.). В медията се печатат и биографични разкази за бележити българи, живеещи във Франция (напр. за пианиста Юри Буков) (вж. *Revue Périodique* № 8 април 2000 г.), представят се музейни сбирки (напр. Археологическия музей), фотография и изложби (на Никола Манев, Биляна Бъчварова, Александър

⁴ абр. Centre National de recherche Scientifique (прев. от фр. Национален център за научни изследвания – престижна френска организация за фундаментални изследвания).

⁵ Centre d'études et de recherches de sciences administratives et politiques – прев. Център за изследване на администрацията към Университета Париж II.

Райков, Йордан Парушев и др.). Говори се за българските традиции. Дебатира се управлението на мира на Балканите. Списанието работи и за обмена в образователната сфера между двете страни, предоставяйки например информация за образователни стипендии на френски студенти.

Кои наблюдения ни позволяват недвусмислено да определим дейността на списанието като инструментариум на културната дипломация? То обогатява се културните контакти между двата народа и работи за националния престиж и популяризирането на България, която е „относително слабо позната във Франция“ (към 1998 г.) (вж. *Revue Périodique*, 1998, Mars, p. 5). Също така, имайки два редакционни адреса (град Коломб, Франция и София, България), списанието оперира в съвсем прекия смисъл на думата като мост между двете реалности, култивирайки аудитории и кръгове на влияние и от двете страни. В поздравителния адрес на президента Жак Ширак, публикуван в мартенския брой на списанието от 1998 г., четем, че медията фаворизира реципрочното опознаване на двете франкофонски страни и утвърждава връзките на приятелство и съдействие по линията на културното, образователното, научното и техническото сътрудничество. Нещо повече, на страниците му се печатат съобщения за излезли във френската преса материали за България (рубрика „*La Bulgarie dans la presse française*“), което показва и огледалното измерение и произвежда контраобраз. На фокус са френските национални всекидневници и месечници като *Le Monde*, *Libération*, *Le Monde des Débats*, *Le Figaro* (вж. напр. юнския брой от 1999 г. и януарския от 2002 г.), които отразяват изяви на Цветан Тодоров, Юлия Кръстева, Петър Стоянов (президент по това време), Иван Костов (министър-председател), Ивайло Знеполски и мн. др. С други думи, редакционната политика на списанието успява да интерпретира в дуалистичен план векторите на същинското културно и политическо влияние между двете държави.

В обобщение, медията развива българо-френските отношения и то в един специфичен от историческа гледна точка момент: годините на прехода. Нужно е обаче да направим следното разграничение: „*Ревю Периодик*“ не събира около себе си единствено емигрантски кръгове и

далеч надхвърля локалните измерения, каквито повечето подобни списания имат, а именно представлявайки интересите на диаспората или очерк на емигрантския живот. Печатната медия провежда много по-широка популяризаторска работа и утвърждава националния образ на страната в положителни нюанси.

Критичният прочит на съдържанието на списание „*Ревю Периодик*“ е в две посоки: първо, стават видими очертанията на медийните измерения на външните културни политики, когато те са реализирани от интелектуални елити и съществуват извън националната институционална рамка. Второ, струва си да се отбележи обстоятелството, че медията е независима и „*се издава с доброволния и безплатен труд на автори и сътрудници*“ (Карабулков, 2009)

Редакционното мислене на Кръстева и дейността на списанието представляват нова форма на общуване на френския читател с българската култура. Ролята на тази медия за създаването на специфична връзка в българо-френските отношения не е малка: „*Ревю Периодик*“ популяризира България изцяло с инструментите на изкуствата и културата, което се родее с целите на външната културна политика на страната и може с лекота да бъде включено в арсенала на културната дипломация.

Обобщение

В резултат на направения анализ, може да се изведат следните обобщения: връзката език-култура и влиянията, които се натрупват по нея, са една от териториите, на които се извършва активен пренос между български и френски контексти. Езиковите пространства имат способността да генерират микросветове, които дипломатията на влиянието отчита, че могат да бъдат употребявани за имплементиране на образи: напр. какъв образ би имала България във Франция, или какъв е образът на Франция, който циркулира в България. Връзката медии-култура може да се ползва като специфичен терен за популяризиране на културни постижения на двете нации, за провеждане на целенасочена културна политика, за прокарване на влияние и установяване на контакти. Разгледаната по-горе медия е явление на езика и културата, като

представлява и специфичен *терен на културната дипломация* и културния диалог между двете страни, освен че представя културния и обществено-политически живот на българите пред френскоезичния читател. А тази перспектива частично превръща нейните създатели, автори и редактори и в нейни *актьори*. Те именно са онази невидима културна общност, която представлява автентичното гориво за съществуването на културната дипломация. Международното културно общуване, езиковия и културен обмен, както и културното сътрудничество са „коловози“, по които се проважда влияние, но и които могат да бъдат използвани като необходимата изградена „инфраструктура“ (от контакти, органи и т.н.), по която впоследствие да се реализират външнополитически задачи и цели.

Използвана литература:

- Георгиева, Валентина (2012) Идеология и консумация: субкултурните стилове на пазара на идентичности, Дичев, Ивайло, Юлия Роне (съст.) *Нова културна геометрия. Уебмрежовици, културбраконieri, киберагитатори*. София: Изток-Запад, с. 145-166. [Georgieva, Valentina (2012) 'Ideologija i konsumatsija: subkulturnite stilove napazara na identichnosti', Dichev, Ivaylo, Julia Rone (sast.) *Nova kulturna geometrija. Webmrezhovitsi, kulturbrakonieri, kiberagitatori*. Sofia: Iztok-Zapad, pp. 145-166.]
- Герджиков, Сергей (2006) *За относителността на културата и езика*. Достъпен от: За относителността на културата и езика | Блог на Сергей Герджиков. (Прегледан: 15.06.2025). [Gerdzhikov, Sergey (2006) *Za otnositelnostta na kulturata i ezika*]
- Еко, Умберто (1993) *Трактат по обща семиотика*. София: Наука и изкуство. [Eco, Umberto (1993) *Traktat po obsta semiotika*. Sofia: Nauka i izkustvo]
- Илиева, Диана (2016) *Лингвокултурология. Същност и категориален апарат*. София: Софттрейд. [Ilieva, Diana (2016) *Lingvokulturologija. Sastnost i kategorialen apparat*. Sofia: Softtrade]
- Карабулков, Тончо (2009) Списание „Ревю Периодик“. Това е истината!, *Литературен свят*. (Прегледан: 11.06.2025). [Karabulkov, Tontcho (2009) Spisanie 'Review Pereodic'. Tova e istinata!, *Literaturen svjat*]
- Китова, Мария (2014) Вилхелм фон Хумболт – основоположникът на общото езикознание, В: *Мисъл и слово“ през епохата на Просвещението. Западноевропейският принос за развитието на хуманитарните науки от края на XVII до началото на XIX век*. Варна: LiterNet. Достъпен от: Мария Китова – „Мисъл и слово“ през епохата на Просвещението (Прегледан: 15.06.2025). [Kitova, Mariya (2014) "Vilhelm von Humbolt – osnovopolozhnikat na obstoto ezikoznanie" v "Misal i slovo" prez epohata na Prosvesteniето. Zapadnoevropeiskijat prinos za razvitiето na humanitarnite nauki ot kraja na XVII i do nachaloto na XIX vek. Varna: LiterNET]
- Сосюр, Фердинанд дьо (1992) *Курс по обща лингвистика*. София: Наука и изкуство. [Saussuer, Ferdinand de (1992) *Kurs po obsta lingvistika*. Sofia: Nauka i izkustvo]
- Спасов, Орлин (2001) *Преходът и медиите. Политики на репрезентация (България 1989 – 2000)*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. [Spasov, Orlin (2001) *Prehodat i mediate. Politiki na reprezentatsiya (Bulgaria 1989 – 2000)*. Sofia: University Press]
- Datta, Venita and Silevermann, Willa Z. (1998) Introduction: New approaches to Intellectuals and the Dreyfus Affair“, *Historical Reflections*, Spring, Vol. 24, No. 1.
- Jiang, Wenying (2000) The Relationship between culture and language, *ELT Journal Volume*, 54/4 October. Oxford: University Press.

Използвани източници:

Revue Périodique France-Bulgarie (1998 – 2010) изд. France: L'Institut Franco-Bulgare

Виктория Лекова е докторантка към Катедра „История и Теория на културата“ на Философски факултет към Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Магистър по „Културна антропология“. Научните ѝ интереси са в областта на хуманитаристиката, културната и научната дипломация, културните политики по оста България-Франция. Член на научни колективи на различни научноизследователски проекти.

Victoria Lekova is a PhD candidate at the Department of History and Theory of Culture, Faculty of Philosophy, Sofia University „St. Kliment Ohridski“. She holds a Master's degree in Cultural Anthropology. Her scientific interests are in the field of humanities, cultural and scientific diplomacy, cultural policies on the Bulgaria-France axis. Member of scientific teams of various research projects.